Y farchnad laeth organig

Yn ystod gwanwyn 2001/02 bu'n rhaid i ffermwyr cynnyrch llaeth organig ledled y DU wynebu sefyllfa o orgyflenwi, sefyllfa a arweiniodd at gwymp ym mhrisiau llaeth gyda 37 y cant o laeth organig yn cael ei werthu i'r farchnad gonfensiynol. Fodd bynnag, mae cyfanswm cynhyrchiad blynyddol llaeth organig yn y DU wedi sefydlogi a galw'r defnyddwyr am gynhyrchion llaeth organig yn cynyddu, felly go brin y bydd hi'n hir cyn unionir yr 'anghydbwysedd rhwng y cyflenwad a'r galw', gan arwain o bosibl at gynnydd yn y pris a delir am laeth organig yn y dyfodol.

- Rhwng 1998 a 2003 cynyddodd nifer y ffermydd llaeth organig yng Nghymru o 30 i 140.
- Gwerthodd cynhyrchwyr Cymru oddeutu 36 miliwn litr o laeth organig yn ystod 2002/03 o'i gymharu â 10 miliwn litr yn 2000/01.
- Mae iogwrt yn cyfrif am 40 y cant o werthiant cynnyrch llaeth organig yng Nghymru, ffigwr sy'n gyson â gwerthiant cynnyrch llaeth organig ar draws y DU yn gyffredinol.
- Yn 2001/02 roedd gwerthiant caws organig yn cyfrif am 13 y cant o werthiant cynhyrchion llaeth organig o'i gymharu â 28 y cant o'r farchnad laeth anorganig.

Heriau sy'n wynebu'r sector llaeth organig

- O fis Awst 2005 mae'n bosibl y bydd gofyn i gynhyrchwyr llaeth organig ymorol am ddietau organig 100 y cant wrth i'r diraddio ar borthiant organig ddod i ben. Amcangyfrifir y bydd cynnydd o £55 y dunnell ym mhris porthiant gan ychwanegu 1.4c y litr i'r gost o gynhyrchu. Mae'n bur debyg y bydd hyn yn annog ffermwyr i gynhyrchu llaeth o borthiant anifeiliaid gan ddibynnu llai ar ddwysfwydydd, a gall hyn arwain at fwy o fuchesi lloia gwanwyn a chyflenwad o laeth organig tymhorol. O ganlyniad, mae perygl y bydd llaeth organig yn cael ei fewnforio i ymdopi â diffygion y gaeaf. Mae angen i ffermwyr a grwpiau llaeth gynllunio ymlaen llaw i osgoi'r posibilrwydd hwn.

Cyfleoedd marchnata i gynhyrchwyr llaeth organig

- **Marchnad hylif ar raddfa fawr**
- Gall **archfarchnadoedd** gynnig marchnad i gynhyrchwyr am fwy o gynnyrch na'r rhan fwyaf o fusnesau eraill. Mae cynhyrchwyr cydweithredol a grwpiau marchnata yn elwa o arbedion maint a gallant gydlynu'r cyflenwad. Mae cydweithrediad o'r math hwn yn galluogi cynhyrchwyr i ddod yn fwy cystadleuol wrth gyflenwi i amrywiol adwerthwyr.
- Tyfodd **gwerthiant uniongyrchol** yn gynt nag unrhyw fusnes adwerthu arall yn ystod 2003/04. Mae cyfleoedd marchnata uniongyrchol yn galluogi cynhyrchwyr i ffurfio perthynas â phrynwyr a chael pris teg am y cynnyrch a werthir. O blith y cyfleoedd marchnata hyn y mae cynlluniau blwch, marchnadoedd ffermwyr, gwerthu ar y rhyngrwyd, a siopau fferm. Mae cynhyrchion llaeth â gwerth uchel iddynt megis caws yn hynod o addas ar gyfer mentrau marchnata bychain, gwahanol.
- **Tai bwyta ac arlwywyr**– Dengys ymchwil yr hoffai 44 y cant o'r cyhoedd weld dewis organig ar y fwydlen wrth fwyta allan. O ganlyniad, mae'r farchnad arlwyo yn cynnig cyfleoedd adwerthu gwych i gynhyrchwyr a phroseswyr organig.
- **Siopau lleol** – Pur anaml y gwelir llaeth organig yn y siopau lleol ar waetha'r ffaith mai cynnyrch ffres yw llaeth sydd fel arfer yn cael ei brynu yn ddyddiol yn hytrach nag yn wythnosol. Mae sicrhau cytundebau â

Cyhoeddwyd gan Ganolfan Organig Cymru, Sefydliad y Gwyddorau Gwledig, Prifysgol Cymru Aberystwyth, Ceredigion, SY23 3AL. Ffôn. 01970 622248
Organic Centre Wales and its partners cannot accept any responsibility for the consequences of any actions taken on the basis of its factsheets or other publications.

siopau lleol yn arbennig o bwysig wrth geisio cynyddu gwerthiant llaeth organig y tu allan i ganolfannau trefol.

⇨ **Pwrcasu Cyhoeddus** – Dengys ymchwil yr hoffai 70 y cant o'r boblogaeth weld bwyd organig neu fwyd a gynhyrchir yn lleol mewn ysgolion. O ganlyniad, mae Awdurdodau Lleol, ysgolion a llywodraethau yn dechrau ystyried cael gafael ar fwyd ffres, lleol ac organig i'w ddefnyddio yn y sector cyhoeddus. Am ragor o wybodaeth ynglŷn â chyflenwi i'r sector cyhoeddus, cysylltwch â Chanolfan Organig Cymru isod.

Argymhellion

⇨ **Prosesu ar y fferm -** Mae cynhyrchwyr sy'n prosesu eu llaeth eu hunain, naill ai'n unigol neu fel rhan o grŵp lleol yn dueddol o wneud mwy o elw na chynhyrchwyr sy'n dibynnu ar y farchnad hylif graddfa fawr. Er enghraifft, mae Trioni/Three Farms Dairy wedi llwyddo i gynhyrchu a marchnata ei llaeth ffres a chyflas i gartrefi ac ysgolion ledled Cymru a'r DU. Am ragor o wybodaeth gweler taflen gyfarwyddiadau'r *Soil Association* ynghylch prosesu ar y fferm.

⇨ **Labelu Rhanbarthol/grŵp–** Dengys ymchwil y byddai 80 y cant o ddefnyddwyr yng Nghymru yn fwy tebygol o brynu cynhyrchion organig a gynhyrchir yng Nghymru, felly mae'r potensial i gynhyrchwyr llaeth fanteisio ar yr enw da presennol sydd gan Gymru am gynhyrchion da byw uchel eu safon yn anferthol. Argymhellir y dylai cynhyrchion sy'n cael eu marchnata y tu allan i Gymru gael eu nodi'n glir fel rhai Prydeinig, yn bennaf oll. Serch hynny, ar gyfer cynnyrch sy'n cael ei farchnata o fewn Cymru, mae labelu a nodi'r arbenigrwydd Cymreig yn bwysig. Gall dalwyr trwyddedau *Soil Association Certification Ltd*. ddefnyddio amrywiaeth o labeli rhad ac am ddim, yn seiliedig ar faneri, i hyrwyddo tarddiad Prydeinig/cenedlaethol/rhanbarthol eu cynnyrch. Am ragor o wybodaeth ar farchnata cynnyrch i'r defnyddiwr Cymreig, gweler *'Organic food: Understanding the consumer and increasing sales'* sydd ar gael o Ganolfan Organig Cymru.

⇨ **Cydweithrediad cynhyrchwyr** – Y prif rwystr o hyd i ddatblygiad yw dosbarthu mewn ardaloedd isel eu poblogaeth. Gall cydweithrediad rhwng cynhyrchwyr sicrhau sefydlogrwydd prisiau a chyfaint a gwell mynediad i farchnadoedd. Yn ogystal, gall cynhyrchwyr rannu llafur, offer a sgiliau. Er enghraifft, bydd Calon Wen yn dosbarthu ei gynnyrch ar y cyd â *Rachel's Organic Dairy* a *Cambrian Organic* yn ystod 2004/05 i leihau costau logistaidd a milltiroedd bwyd tra'n ehangu'r amrywiaeth o gynnyrch organig sydd ar gael i'r defnyddiwr.

Am ragor o wybodaeth

Calon Wen Organic Milk Co-operative Roger Kerr - 01952 812636 Roger@calonwen-cymru.com	Cwmni cydweithredol cynhyrchwyr llaeth cwbl Gymreig
Marchnadoedd Ffermwyr – 0845 600 8692 Info@farmersmarketsinwales.co.uk www.farmersmarketsinwales.co.uk	I ddod o hyd i'ch marchnad ffermwyr agosaf a sut i gyfrannu.
Food Centre Wales – 01559 362230 www.foodcentrewales.org.uk	Gall Canolfannau Bwyd gynnig cymorth i gynhyrchwyr a phroseswyr ynglŷn â datblygu cynnych, a chyngor ynglŷn ag arallgyfeirio ar y fferm a sefydlu busnesau newydd.
Canolfan Technoleg Bwyd – 01248 370125 www.foodtech-llangefni.co.uk	
OMSCo – 01934 750244 www.omsco.co.uk/frameset.cfm	Cwmni cydweithredol Cyflenwyr Llaeth Organig Menter gydweithredol o oddeutu 300 o ffermwyr Prydain
Canolfan Organig Cymru – 01970 622248 www.organic.aber.ac.uk/markets organic@aber.ac.uk	Adroddiadau manwl ynghylch y sector llaeth organig Cymreig, bwletinau gwybodaeth misol rhad ac am ddim ynghylch y farchnad a chyngor ynghylch cyflenwi i'r sector cyhoeddus
Soil Association - 0117 914 2400 info@soilassociation.org www.soilassociation.org	Cyngor ar gynhyrchu a phrosesu gan gynnwys taflen gyfarwyddiadau ar brosesu ac adwerthu ar y fferm, ffeithlen gwybodaeth marchnata i ffermwyr organig a ffeithlen gwybodaeth marchnata i dyfwyr organig.
Trioni Ltd – 01239 682572 Threefarmsmilk@hotmail.com	Grŵp cynhyrchu/marchnata sy'n cynhyrchu a marchnata llaeth ffres a chyflas ledled Cymru a'r DU.
Canolfan Cydweithredol Cymru Cyf – 029 2055 4955 Walescoop@walescoop.com www.walescoop.com	Cyngor ar sut i ffurfio/ymuno â grwpiau marchnata ac mae'n darparu ystod o wasanaethau datblygu a hyfforddi ar gyfer mentrau cydweithredol.
Welsh Development Agency - Bwrdd Datblygu Cymru Enquiries: 08457 775577 or Jonathan Parker: 02920 368 251 Jonathan.parker@wda.co.uk	Mae'r WDA yn darparu cefnogaeth i gynhyrchwyr a phroseswyr organig trwy grantiau, mentrau hybu, *Farming Connect* a gweithgareddau datblygu masnach.
X-Change Wales - 0845 644 8484 www.xchangewales.co.uk/xchangewales.aspx	Gwefan pwrcasu cenedlaethol newydd yw X-Change Wales. Gall cyflenwyr organig ddefnyddio'r wefan i farchnata cynhyrchion a gwasanaethau i brynwyr o'r sector cyhoeddus Cymreig.